

Κοινοπραξία Ελληνικών Ακαδημαϊκών Βιβλιοθηκών – Επιτροπή
Υλοποίησης για τα περιοδικά:
έξι χρόνια κοινής δράσης - δύο χρόνια πριν τη λήξη του προγράμματος
(γενική παρουσίαση και στοιχεία χρήσης)

Hellenic Academic Libraries Link – Steering Committee for Electronic
Resources:
six years of common action – two years before the expiration of the
program (update on developments)

Κλωντίνη Δέρβου¹, Σάσα Τζεδάκη², Άννα Φράγκου-Μπάτσιου³,
Κατερίνα Συνέλλη⁴
*Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης¹, Πανεπιστήμιο Κρήτης², Πανεπιστήμιο
Μακεδονίας³, Πανεπιστήμιο Πατρών⁴*

Claudine Dervou¹, Sasa Tzedaki², Anne Fragkou Mpatsiou³,
Catherine Synellis⁴
*Aristotle University of Thessaloniki¹, University of Crete², Macedonia University³,
University of Patras⁴*

Περίληψη

Το Νοέμβριο του 1998 η Κοινοπραξία των Ελληνικών Ακαδημαϊκών Βιβλιοθηκών υπογράφει την πρώτη συμφωνία για συλλογική ηλεκτρονική πρόσβαση στα περιοδικά που εκδίδονται από τον οίκο Elsevier. Σήμερα όλα τα μέλη της Κοινοπραξίας των Ελληνικών Ακαδημαϊκών Βιβλιοθηκών έχουν καταργήσει τις έντυπες συνδρομές τους σε 13 από τους μεγαλύτερους εκδότες επιστημονικών περιοδικών και παράλληλα έχουν ηλεκτρονική πρόσβαση σε περισσότερους από 7.500 τίτλους επιστημονικών περιοδικών. Όλα τα Ακαδημαϊκά Ιδρύματα που συμμετέχουν στην Κοινοπραξία έχουν ήδη αποτιμήσει τα οφέλη της συλλογικής πορείας και έχουν συνειδητοποιήσει ότι η συνεργασία μεταξύ των Ακαδημαϊκών Βιβλιοθηκών για την από κοινού πρόσβαση σε πηγές πληροφόρησης θα πρέπει να συνεχιστεί και μετά τη λήξη του προγράμματος.

Λέξεις-κλειδιά: Ακαδημαϊκές Βιβλιοθήκες, Κοινοπραξία Βιβλιοθηκών, Διαχείριση Συλλογών

Abstract

In November 1998 Hellenic Academic Libraries Link (HEAL-Link) signed the first agreement for electronic access to the journals that are published by Elsevier. Today all members of HEAL-Link have cancelled their printed subscriptions in 13 of the bigger publishers of scientific journals and at the same time they have electronic access in more of 7.500 titles of scientific journals.

All academic institutions that participate in the consortium already value the profits of this cooperation and have realised that the collaboration between the Academic Libraries for the joint access in electronic sources of information should be continued even after the expiration of the funding of the Horizontal Action in 2006.

Key-words: *Academic Libraries, Consortium of Libraries, Management of Collections*

Το Νοέμβριο του 1998 η Κοινοπραξία των Ελληνικών Ακαδημαϊκών Βιβλιοθηκών υπογράφει την πρώτη συμφωνία για συλλογική ηλεκτρονική πρόσβαση στα περιοδικά που εκδίδονται από τον οίκο Elsevier. Σήμερα όλα τα μέλη της Κοινοπραξίας των Ελληνικών Ακαδημαϊκών Βιβλιοθηκών έχουν καταργήσει τις έντυπες συνδρομές τους σε 13 από τους μεγαλύτερους εκδότες επιστημονικών περιοδικών και παράλληλα έχουν ηλεκτρονική πρόσβαση σε περισσότερους από 7.500 τίτλους επιστημονικών περιοδικών

Όλα τα Ακαδημαϊκά Ιδρύματα που συμμετέχουν στην Κοινοπραξία έχουν ήδη αποτιμήσει τα οφέλη της συλλογικής πορείας και έχουν συνειδητοποιήσει ότι η συνεργασία μεταξύ των Ακαδημαϊκών Βιβλιοθηκών για την από κοινού πρόσβαση σε πηγές πληροφόρησης θα πρέπει να συνεχιστεί και μετά τη λήξη του έργου για τη Δικτύωση των Ελληνικών Ακαδημαϊκών Βιβλιοθηκών, που συγχρηματοδοτείται από το ΥΠΕΠΘ και την Ευρωπαϊκή Ένωση στα πλαίσια του προγράμματος για την Εκπαίδευση και την Αρχική Επαγγελματική Κατάρτιση (ΕΠΕΑΕΚ II).

Τα στοιχεία χρήσης των ηλεκτρονικών περιοδικών και των βάσεων δεδομένων που τώρα είναι διαθέσιμα στην Ακαδημαϊκή κοινότητα αποδεικνύουν την ανάγκη για πρόσβαση σε ένα ευρύ φάσμα πληροφοριών.

Στόχος αυτής της ανακοίνωσης είναι η συνοπτική παρουσίαση των στοιχείων χρήσης των ηλεκτρονικών πηγών που σήμερα παρέχονται στην Ελληνική Ακαδημαϊκή Κοινότητα μέσω της Κοινοπραξίας. Θα γίνει αναφορά στον αριθμό άρθρων που μεταφέρθηκαν και στον αριθμό αναζητήσεων που πραγματοποιήθηκαν στις βιβλιογραφικές βάσεις δεδομένων, ώστε να είμαστε σε θέση να αναλύσουμε τα στοιχεία και να καταλήξουμε σε συμπεράσματα.

Σε αυτό το σημείο θα πρέπει να σημειώσουμε ότι δεν παρουσιάζονται στοιχεία όλων των εκδοτών με τους οποίους έχουμε συμβάσεις αλλά μόνο αυτών οι οποίοι μας παρέχουν στατιστικά χρήσης.

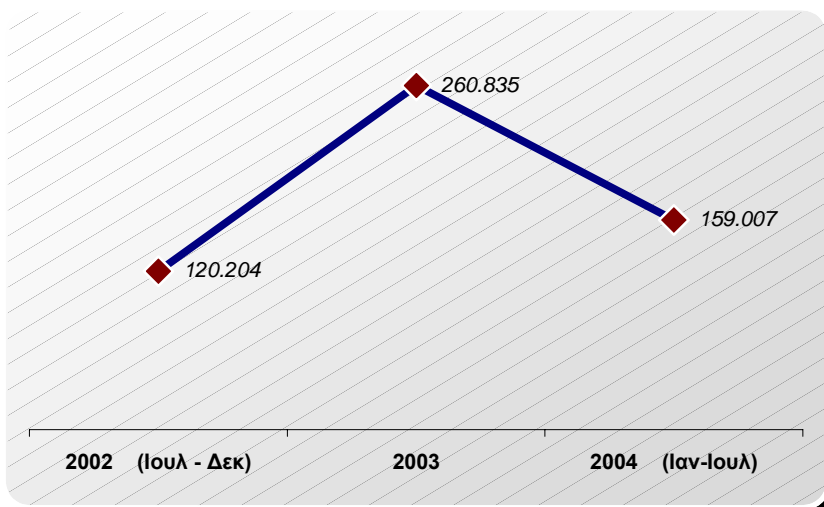
Στον πίνακα που ακολουθεί παρουσιάζεται ανά εκδότη και συγκεκριμένο χρονικό διάστημα του έτους 2004, ο αριθμός των άρθρων που μεταφέρθηκε. Στη συνέχεια παρουσιάζονται γραφικές παραστάσεις με στοιχεία του τρέχοντος έτους αλλά και των προηγούμενων ετών.

εκδότης / χρονική περίοδος	αριθμός άρθρων που μεταφέρθηκαν
ACS (Ιανουάριος – Ιούλιος 2004)	159.007
ACM (Ιανουάριος - Αύγουστος 2004)	41.639
BLACKWELL (Ιανουάριος - Αύγουστος 2004)	207.216
ELSEVIER (Ιανουάριος - Αύγουστος 2004)	1.398.892
KLUWER (Ιανουάριος - Αύγουστος 2004)	62.089
MCB (Ιανουάριος – Αύγουστος 2004)	31.671

OUP (Ιανουάριος - Αύγουστος 2004)	62.523
SPRINGER (Ιανουάριος - Αύγουστος 2004)	43.372
Wiley (Ιανουάριος - Αύγουστος 2004)	98.220

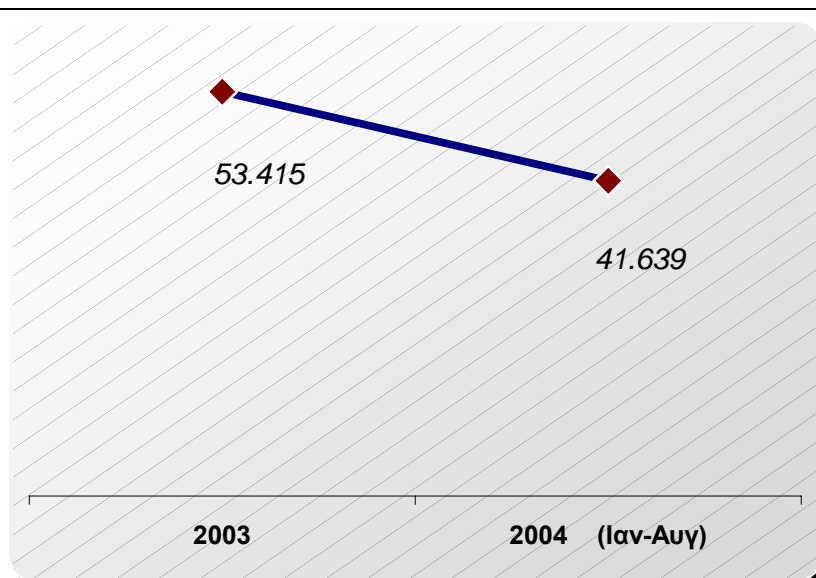
AMERICAN CHEMICAL SOCIETY

2002 : 20. 034 άρθρα / μήνα
 2003 : 21. 736 άρθρα / μήνα
 2004 : 22. 715 άρθρα / μήνα

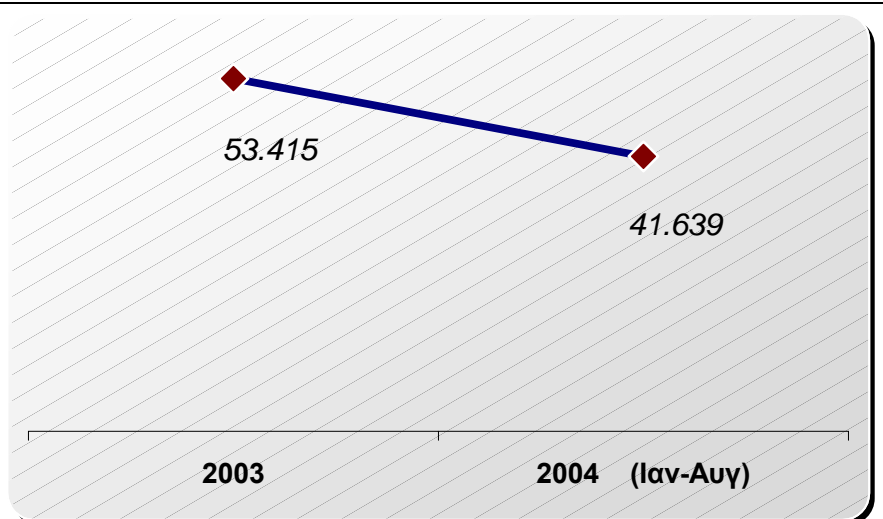
ASSOCIATION FOR COMPUTING MACHINERY

2003 : 4. 451 άρθρα / μήνα
 2004 : 5. 205 άρθρα / μήνα

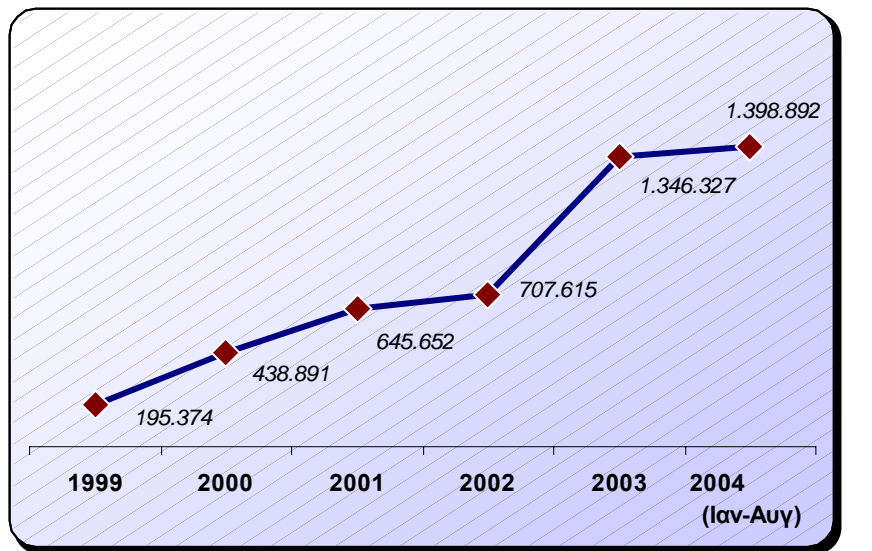
BLACKWELL

2003 : 11.976 άρθρα / μήνα
2004 : 23.024 άρθρα / μήνα

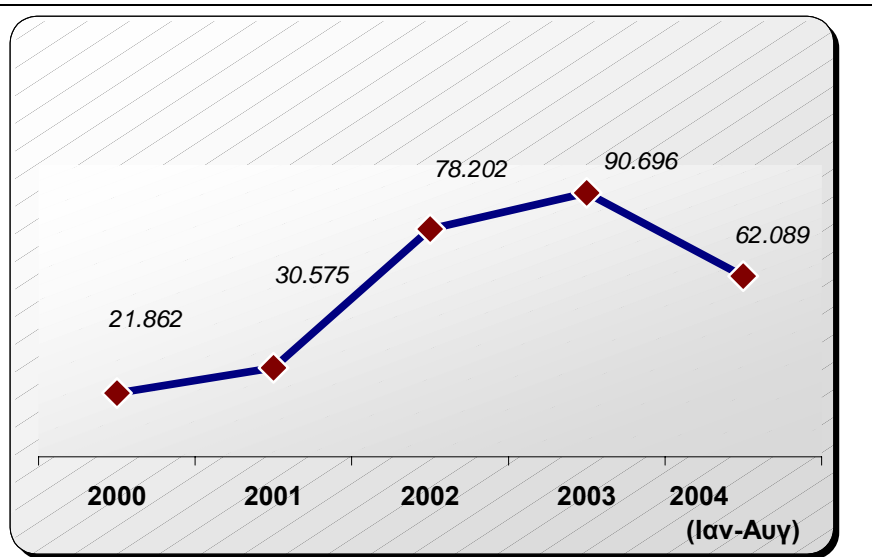
ELSEVIER

1999 : 16.281 άρθρα / μήνα
2000 : 36.574 άρθρα / μήνα
2001 : 53.804 άρθρα / μήνα
2002 : 58.967 άρθρα / μήνα
2003 : 112.193 άρθρα / μήνα
2004 : 174.861 άρθρα / μήνα

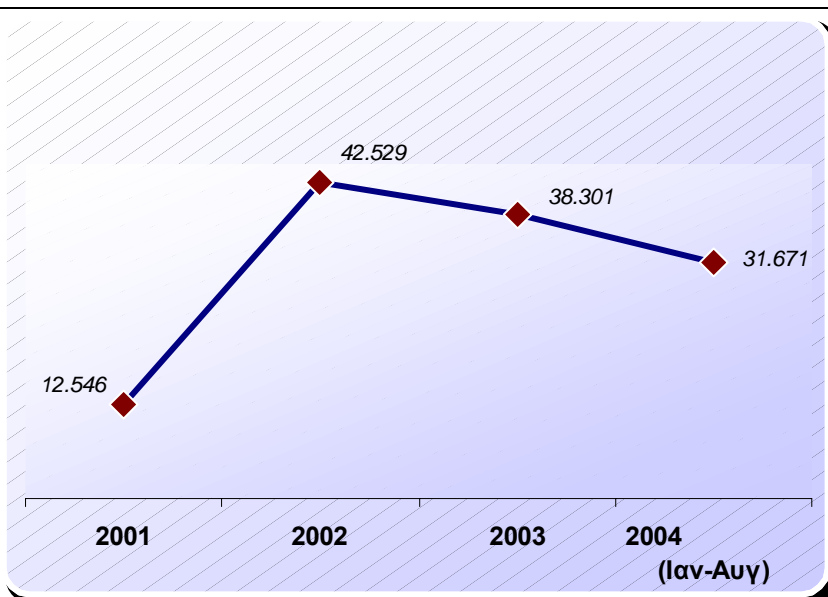
KLUWER

2000 : 1.821 άρθρα / μήνα
2001 : 2.547 άρθρα / μήνα
2002 : 6.516 άρθρα / μήνα
2003 : 7.558 άρθρα / μήνα
2004 : 7.761 άρθρα / μήνα

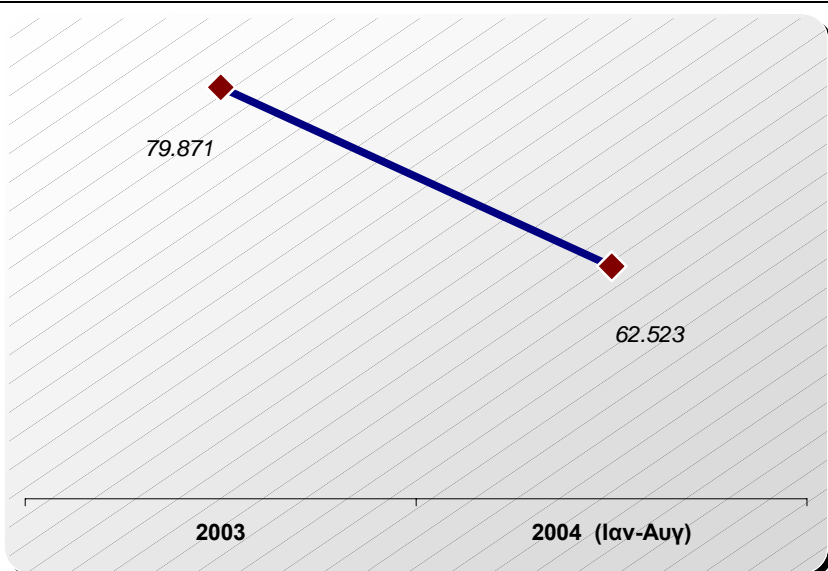
MCB UNIVERSITY PRESS

2002 : 4.544 άρθρα / μήνα
2003 : 3.192 άρθρα / μήνα
2004 : 3.959 άρθρα / μήνα

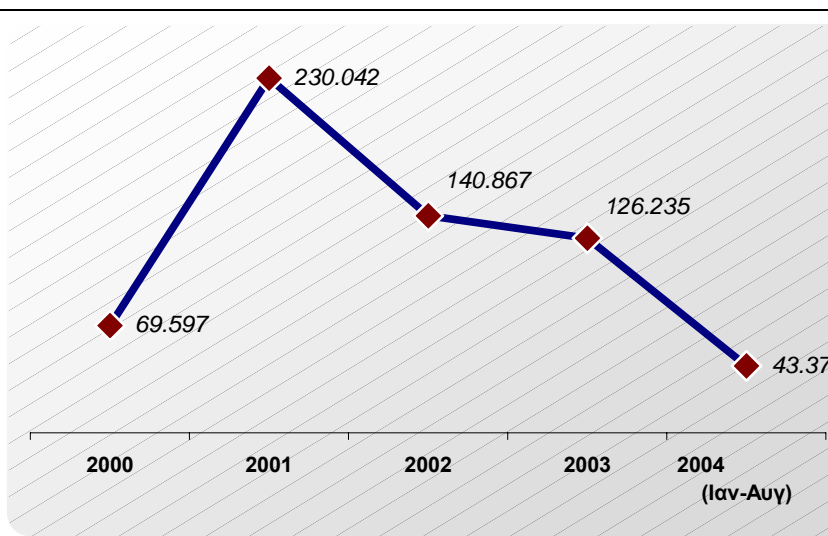
OXFORD UNIVERSITY PRESS

2003 : 7.261 άρθρα / μήνα
2004 : 7.815 άρθρα / μήνα

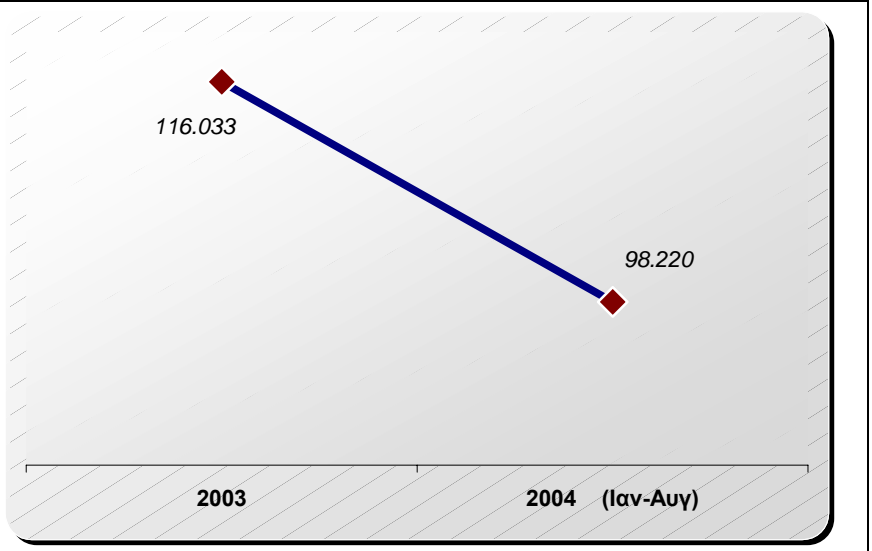
SPRINGER

2000 : 5.799 άρθρα / μήνα
2001 : 19.170 άρθρα / μήνα
2002 : 11.738 άρθρα / μήνα
2003 : 10.519 άρθρα / μήνα
2004 : 5.421 άρθρα / μήνα

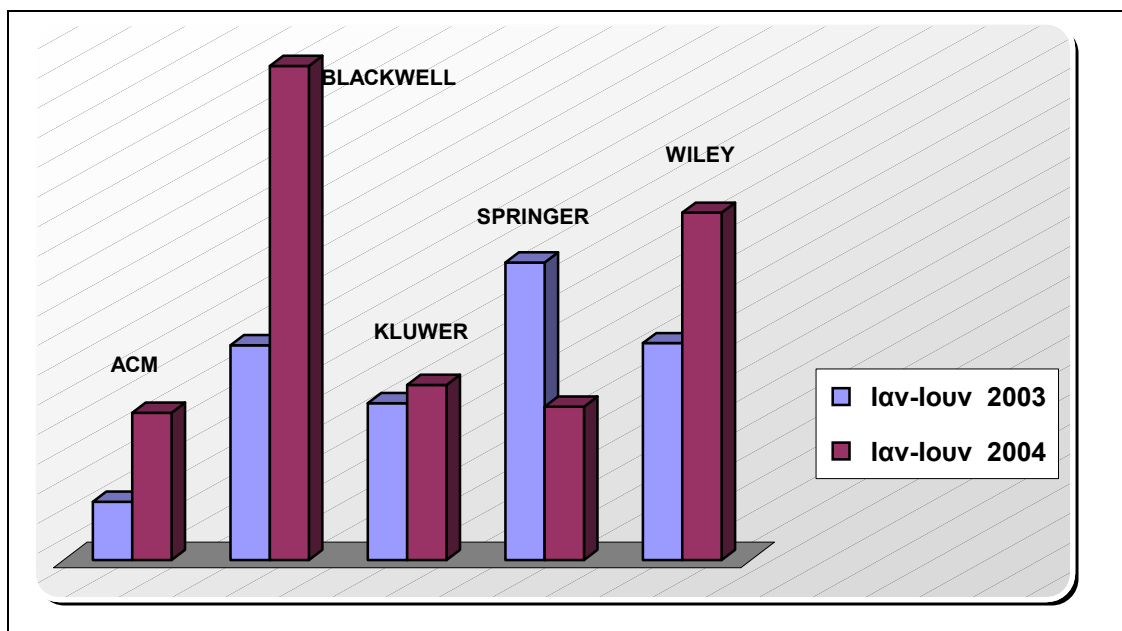

WILEY

2003 : 9.669 άρθρα / μήνα
2004 : 12.278 άρθρα / μήνα

Στην επόμενη γραφική παράσταση απεικονίζονται τα δεδομένα πέντε εκδοτών και συγκρίνονται τα στοιχεία χρήσης του πρώτου εξαμήνου των ετών 2003 και 2004. Στους τέσσερις εκδότες παρατηρείται ανοδική πορεία. Διαπιστώνουμε όμως ότι η χρήση των περιοδικών που παρέχονται από τον εκδοτικό οίκο Springer μειώθηκε στη διάρκεια του τρέχοντος έτους. Για την συγκεκριμένη περίπτωση απευθυνθήκαμε στον εκδότη από τον οποίο πήραμε την απάντηση ότι μέσα στο 2004 άλλαξαν το λογισμικό εξαγωγής των στοιχείων και ότι οι μετρήσεις γίνονται με διαφορετικό τρόπο. Με δεδομένα τα παραπάνω, θα θέλαμε για άλλη μια φορά να υπογραμμίσουμε ότι τα στοιχεία που παρουσιάζουμε είναι αυτά τα οποία μας παρέχονται από τους εκδότες, στοιχεία τα οποία μπορούμε να αναλύσουμε, αλλά όχι πάντα να ελέγξουμε.

Εκτός από τον αριθμό των άρθρων που μεταφέρθηκαν όλο αυτό το χρονικό διάστημα, αριθμός που χρόνο με το χρόνο αυξάνεται με τρομακτικούς ρυθμούς, θα πρέπει να δούμε πώς χρησιμοποιήθηκαν οι διαθέσιμοι τίτλοι περιοδικών : το 2000 τα Ελληνικά Ακαδημαϊκά Ιδρύματα διέθεταν το 73,9 % των τίτλων της Oxford University Press, το 56,4 % των τίτλων του Kluwer, το 42,4 % των τίτλων του Elsevier, το 41 % των τίτλων του Springer, το 37,8 % των τίτλων του Wiley. Από τον Ιανουάριο μέχρι τον Αύγουστο του 2004 η Ελληνική Ακαδημαϊκή Κοινότητα χρησιμοποίησε το 100% των τίτλων της Oxford University Press και του Kluwer, το 98,5% των τίτλων του Elsevier, το 90,3% των τίτλων του Springer και το 85,3% των τίτλων του Wiley. Οι αριθμοί , όπως αυτοί εμφανίζονται και στον πίνακα που ακολουθεί, μιλούν από μόνοι τους :

εκδοτής	έντυπες συνδρομές κοινοπραξίας 2000 (ποσοστό επί των διαθέσιμων τίτλων)	χρήση τίτλων 2004 (ποσοστό επί των διαθέσιμων ηλεκτρονικών τίτλων)
Oxford University Press	73,9%	100%
Kluwer	56,4%	100%
Elsevier	42,4%	98,5%
Springer	41%	90,3%
Wiley	37,8%	85,3 %

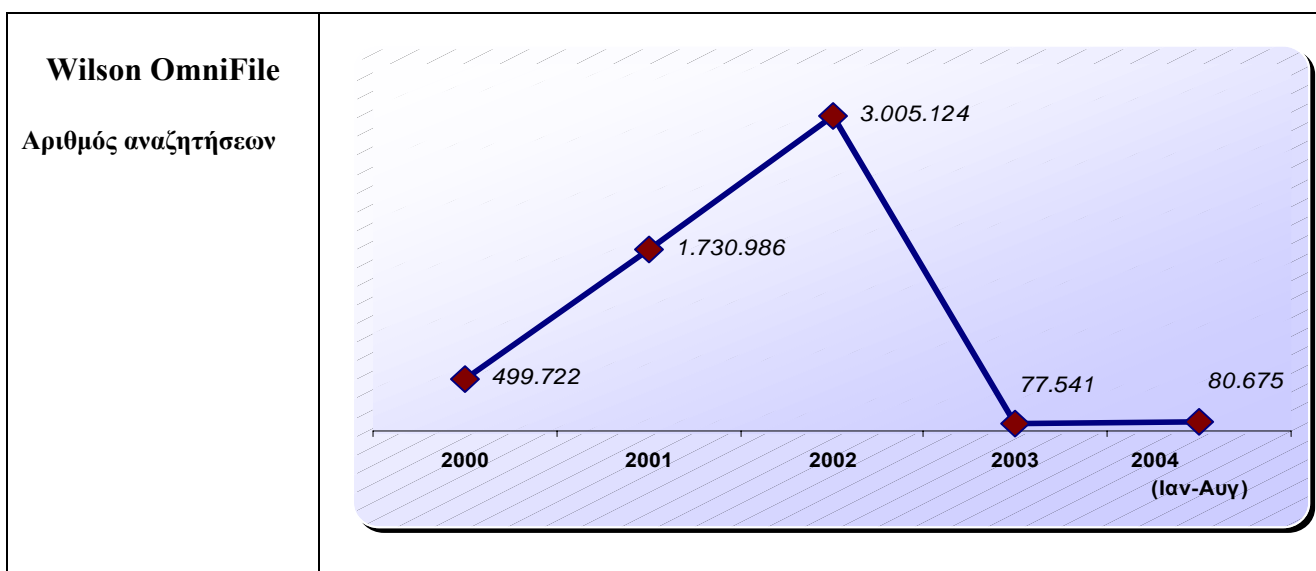
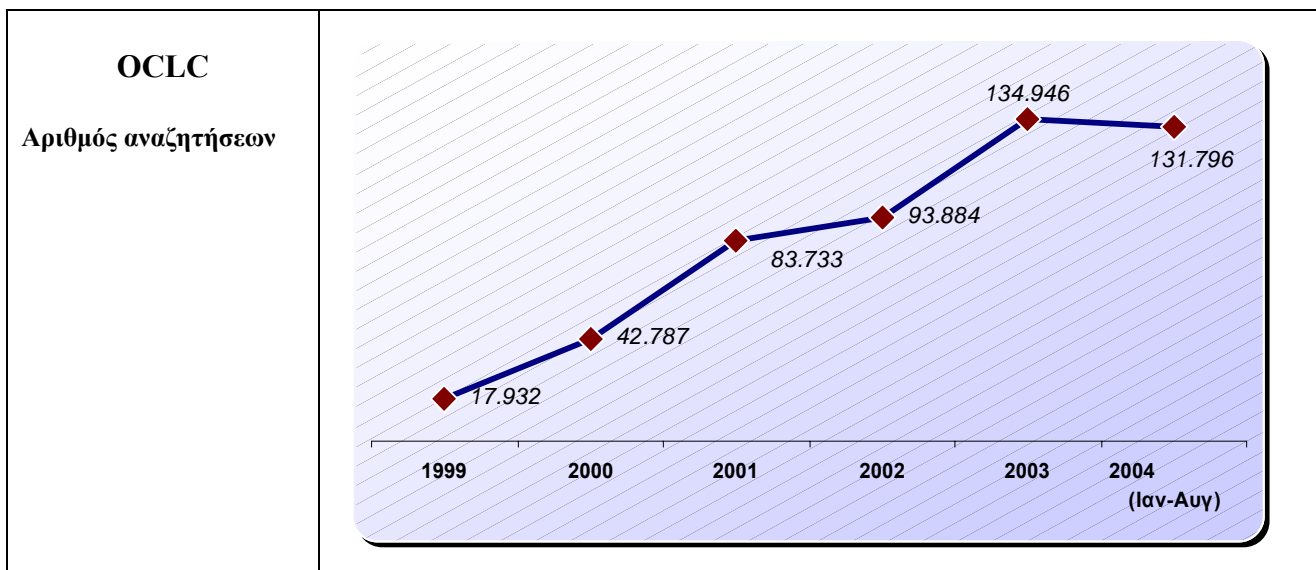
Θα πρέπει επίσης να αναφερθεί ότι όχι μόνο χρησιμοποιήθηκαν σχεδόν όλοι οι διαθέσιμοι τίτλοι, αλλά χρησιμοποιήθηκαν ευρύτατα και από ιδρύματα που στο παρελθόν δεν διέθεταν τους αντίστοιχους τίτλους ή, ακόμα περισσότερο, δεν διέθεταν ούτε μία συνδρομή ορισμένων εκδοτών. Για παράδειγμα :

1. ενώ το έτος 2000 μόνο 17 ιδρύματα διαθέτουν κάποιον από τους τίτλους της American Chemical Society, στη διάρκεια του 2004 τα περιοδικά της American Chemical Society χρησιμοποιήθηκαν από 43 ιδρύματα στην Ελλάδα.
2. ενώ το έτος 2000 μόνο 29 ιδρύματα διαθέτουν κάποιον από τους τίτλους της Oxford University Press , στη διάρκεια του 2004 τα περιοδικά της Oxford University Press χρησιμοποιήθηκαν από 51 ιδρύματα στην Ελλάδα.

Εξετάζοντας στη συνέχεια τον αριθμό άρθρων που μεταφέρθηκαν από κάθε τίτλο και βλέποντας ότι οι υψηλότερες τιμές αφορούν την American Chemical Society, στη βάση της οποίας περιλαμβάνονται όλα τα τεύχη από το 1879, διαπιστώνουμε για άλλη μια φορά την ανάγκη της Ακαδημαϊκής Κοινότητας για πρόσβαση στην πληροφορία παλαιότερων ετών.

εκδότης	αριθμός άρθρων / τίτλο (χρήση 2004)
American Chemical Society	5.129
Elsevier	781
Wiley	717
Oxford University Press	388
Blackwell	329
Springer	289
MCB	208,36
Kluwer	92,5

Ανατρέχοντας στα στοιχεία χρήσης των βιβλιογραφικών βάσεων, τις οποίες διαθέτει η Κοινοπραξία, διαπιστώνουμε και εδώ την ευρύτατη χρήση και την ανοδική πορεία (ακολουθούν οι σχετικοί πίνακες). Παράλληλα όμως, στην περίπτωση της Wilson Omni File, παρατηρούμε ότι τα στοιχεία των δύο τελευταίων ετών (2003-2204) δεν έχουν καμία σχέση με τα στοιχεία των προηγούμενων ετών. Σε σχετική μας ερώτηση πήραμε την ίδια απάντηση που είχαμε πάρει και από τον Springer: αλλαγή του λογισμικού εξαγωγής των στοιχείων. Και πάλι θα επαναλάβουμε ότι παραθέτουμε τα στοιχεία αυτά με κάθε επιφύλαξη, δεδομένου ότι δεν μπορούμε να τα ελέγξουμε.

Όπως έχουμε ήδη αναφέρει στοιχεία χρήσης δεν έχουμε από όλους τους εκδότες. Μέχρι σήμερα στοιχεία μας παρέχουν οι :

- ✓ American Chemical Society
- ✓ American Computing Machinery
- ✓ Blackwell
- ✓ Institute of Physics
- ✓ Kluwer
- ✓ MCB
- ✓ OCLC
- ✓ Oxford University Press
- ✓ Ovid
- ✓ Science Direct
- ✓ Springer
- ✓ Wiley
- ✓ Wilson

Τελειώνοντας θα θέλαμε για άλλη μια φορά από αυτό το βήμα να πούμε ότι προσπαθήσαμε να αποδείξουμε το αυταπόδεικτο: την ανάγκη της Ακαδημαϊκής Κοινότητας για πρόσβαση στην επιστημονική πληροφορία, την ανάγκη των Βιβλιοθηκών για συνεργασία, ώστε να συνεχίσουν να στηρίζουν τις εκπαιδευτικές και ερευνητικές διαδικασίες.

Όμως θα καταφέρουμε να συνεχίσουμε το έργο μας; Η Κοινοπραξία των Ελληνικών Ακαδημαϊκών Βιβλιοθηκών, διανύοντας το 6^ο έτος της λειτουργίας της, αντιμετωπίζει σοβαρά θεσμικά και οικονομικά προβλήματα. Η μη αντιμετώπιση των προβλημάτων άμεσα θα έχει ως αποτέλεσμα το πάγωμα των διαπραγματεύσεων και τη μη ανανέωση των συμβάσεων με τους εκδότες ELSEVIER, ACS (American Chemical Society) και IOP (Institute of Physics), που λήγουν στις 31-12-2004. Η μη ανανέωση των συμβάσεων των παραπάνω εκδοτών θα έχει ως αποτέλεσμα την απώλεια πρόσβασης σε 2000 τίτλους περιοδικών.

Μπορούμε να γυρίσουμε πίσω; Μπορούμε να γυρίσουμε στην εποχή των περιορισμένων συλλογών και της περιορισμένης πρόσβασης ;

Την απάντηση θα πρέπει να τη δώσει ο κάθε ένας από εμάς. Θα πρέπει να τη δώσει και το κάθε μέλος της Ελληνικής Ακαδημαϊκής Κοινότητας, το οποίο δέκα χρόνια μετά την εισαγωγή των νέων τεχνολογιών στις Ελληνικές Βιβλιοθήκες, έξι χρόνια μετά την υπογραφή των πρώτων συμβάσεων της Κοινοπραξίας, ίσως θεωρεί κεκτημένο την πρόσβαση στην επιστημονική πληροφορία.

Επειδή όμως τίποτα από τα παραπάνω δεν είναι κεκτημένο και δεδομένο και αυτή τη στιγμή ο κίνδυνος να επιστρέψουμε σε αυτό που είχαμε πριν έξι χρόνια είναι ορατός, θα πρέπει ο κάθε ένας από εμάς να ενημερώσει τη διοίκηση του Ιδρύματός του για τα θεσμικά και οικονομικά προβλήματα που αντιμετωπίζουμε. Η Ακαδημαϊκή Κοινότητα πρέπει να ενημερωθεί , να ευαισθητοποιηθεί και τέλος να συνδράμει, ώστε οι Ακαδημαϊκές Βιβλιοθήκες να βγουν από το αδιέξοδο. Αν τα υπάρχοντα προβλήματα δεν αντιμετωπιστούν με τη δέουσα σοβαρότητα , υπάρχει ο κίνδυνος στο άμεσο μέλλον να βιώσουμε αρνητικές συνέπειες στο εκπαιδευτικό και ερευνητικό έργο που παράγεται στα Ακαδημαϊκά Ιδρύματα της χώρας.